

BUXORO BUYUK IPAK YO`LIDAGI SHAHAR

*Gulyamov Alisher Azizovich – Turkiston yangi
innovatsilar universiteti o`qituvchisi
aligulyamov1997@mail.ru*

Annotatsiya: Qadimdan O`rta Osiyo sharqning eng muhim strategik ahamiyatga ega bo`lgan grografik hududi hisoblanadi. O`rta Osiyo qadimgi Xitoyi Eron, Hindiston, Yaqin Sharq bilan bog`lab turadigan ko`prik bo`lgan. Bu mintaqalarni o`zaro bog`lab turadigan yo`l esa tarixda Buyuk Ipak yo`li deya nom qoldirgan. Buxoro O`rta Osiyoda joylashgan qadimiy va navqiron, juda boy madaniyatni o`zidan meros qoldirgan ko`hna shahar bo`lib, aynan qadimgi dunyoning asosiy savdo yo`li, Buyuk Ipak yo`lida joylashgan.

Kalit so`zlar: Savdo-sotiq, Buyuk Ipak yo`li, O`zbekturizm, sayyohlar, tarixiy obidalar, turizmdagi muammolar, sayyohlar taassurotlari.

Buyuk ipak yo`li o`tgan qadimiy shahar Buxoroi sharifni bejizga sharqningmo`ji zasi, deya atamaydilar. Axir u ochiq osmon ostidagi muzey shaharlar sirasiga kiradi, shuningdek, uning o`tmishda ilm, madaniyat-ma`rifat, hunarmandchilik va savdo-sodiq markazi bo`lganligi bilan har qancha faxrlansak arziydi. Azal-azaldan Buxoroda yaqin va uzoq mamlakatlardan kelgan savdogar-u xaridorlar, sayyohlar-u ziyoratchilarning oyog`i uzilmagan. Barcha davrlarda ham shahardagi qadimiy me`moriy obidalar keluvchilarning diqqat e`tiboriga tushib, ularni hayratga solgan va hali hamon hayratlantirib kelmoqda. Mustaqillik yillari davomida ushbu makonda sayyohlik sohasi keskin o`sdi. Davlatning har tomonlama ko`magi bilan ko`pgina me`moriy obidalar qayta tiklandi. Shuningdek “Ko`hna va boqiy Buxoro” me`moriy kompleksi va yangi bog`lar yaratildi. Madaniy merosga bo`lgan bunday yuksak ehtirom haqida faqat orzu qilish mumkin.

Bugun “O`zbekturizm” milliy kompaniyasining Buxoro mintaqaviy bo`limi xodimlari har yili Pekin, Berlin, London, Tokio, Parij, Nyu-York va dunyoning ko`plab boshqa shaharlarida o`tadigan turli yarmarkalarda ishtirok etib kelishmoqda. Bir vaqtning o`zida, yangi zamonaviy mehmonxonalar qurilishi va qayta ta`mirlash ishlari davom etayotir, bu esa viloyatning turistik salohiyati o`shishiga xizmat qilmoqda.

Jahonga o`zining qadimiy yodgorliklari bilan tanilgan Buxoroning turistik salohiyati nihoyatda yuqori. Bu zaminda turizmni yanada rivojlantirish, uning infratuzilmasini takomillashtirish uchun barcha imkoniyatlar yetarli. Ayni paytda

viloyatda sayyohlarni yuqori saviyada kutib oladigan 70 ga yaqin mehmonxona faoliyat ko'rsatmoqda, aeroportning yangi terminali foydalanishga topshirildi, turistik markazlarga eltuvchi yo'llar rekonstruksiya qilinib, madaniy va tarixiy ob'yektlarda ta'mirlash ishlari jadal olib borilmoqda. Bir so'z bilan aytganda shaharning iftixori sanaluvchi aksariyat tarixiy obidalarning to'liq bir ansambl tarzida ekanligi xorijiy va mahalliy turistlarni doimo o'ziga jalb etib kelmoqda.

“Sayyohlar bir bor ko'rish niyatida bo'lgan O'zbekistonning qadimiy shaharlari – Samarqand, Buxoro, Xiva va Toshkent o'z jozibadorligi bilan ularni o'z orzu qilganlaridan ham ulug'vor ekanligini namoyish etadi va olam-olam taassurot baxsh etadi, - deydi Italiyalik sayyoh Luka Santarelli. - Buxoro– bu madaniyatlar chorrahasi, o'n beshinchi asrning o'ziga xos Nyu-Yorki. Bu ulug'vor shahar to'g'risidagi afsonalar ko'plab shoirlar, yozuvchi va sayyohlarning asarlarida ta'riflangan, abadiyatga muhrlangan”.

«... yurtingiz ko'hna madaniyat va sivilizatsiya chorrahasida joylashgan. Qadimiy shaharlaringiz va qadriyatalaringiz ko'xna tarixingiz haqida so'zlab turibdi. O'zbek xalqi samimiy va mehmondo'stdir. Mamlakatingiz ana shu boy madaniyati, urf-odatlarini va an'analarini kelajak avlodga bekamu-ko'st yetkazib berishga alohida e'tibor qaratayotgani, bu yo'lda muhim chora-tadbirlarini amalga oshirayotgani muhimdir.¹»

Kelayotgan sayyohlar sonining o'sib borishi, ularning Buxoroga qiziqishi natijasida shahrimizda qadimiy hunarmandchilik, noyob kasblar qayta tiklandi. Viloyatimizda faoliyat ko'rsatayotgan 1000 dan ortiq hunarmandlarning qo'llari bilan yaratilayotgan mahsulotlar butun dunyo bo'ylab xalqimizning boy tarixini targ'ib qilmoqda. Natijada ko'plab hunarmandlar avlodlarimizning unutilib ketayotgan kasblari va asriy an'analarini davom ettirish bilan birga bundan yaxshigina daromad ham olmoqdalar.

Mustaqillikdan ilgari Buxoroga ayrim xorijiy mamlakatlardan sayyohlar tashrif buyurib, ularning aksariyati sotsialistik mamlakatlardan edi. Bugun kunda Buxoroga butun dunyo mamlakatlaridan sayyohlar tashrif buyurishmokka. Jumladan, Yaponiya, Fransiya, Germaniya, Avstriya, Angliya, Xitoy, Malayziya, Indoneziya, AQSH, Janubiy Amerika xatto, Avstraliya va Afrikadagi ko'plab mamlakatlardan sayyohlar tashrif buyurmoqdalar.

1991-yilgacha o'zbek xonadoni, tarixi, madaniyati haqida butunlay tushunchaga ega bo'lmagan sayyohlar bugungi kunda yurtimizning uziga xos, ming yillik tarixi, madaniyati tugrisida tasavvurga ega bulib, milliy bayramlarimiz va to'y-

¹YUNESKOning O'zbekistondagi vakolatxonasi rahbari Krista Pikkat. Turizm sohasida yetuk kadrlarni tayyorlash/O'zbekiston Iqtisodiy axborotnomasi. 1/2014-yil. B.30.

marosimlarimizda ishtirok etib, xalqimiz azaliy urf-odatlarining butun dunyoga yoyilishiga hissa qo`shmoqdalar. Bunda har yili o`tkazilayotgan “Ipak va ziravorlar” festivali, “Palov sayli” singari madaniy tadbirlar alohida o`rin egallaydi. O`z navbatida viloyatimiz fuqarolari ham dunyo kezib, xorijiy mamlakatlar bilan do`stona aloqalarni tobora kengaytirmoqdalar².

Buxoro viloyatida turizmni rivojlantirishning ishga solinishi lozim bo`lgan katta imkoniyatlari mavjud bo`lib, turizmning biznes, konferensiya, madaniy-bilish, ekologik, cho`l, ekstremal, tibbiy, folklor-etnokrafik turizmi singari ko`plab turlarini taklif qilish shart-sharoitlari ham mavjud. Hududdagi reaksiyon resurslar nisbatan qisqa muddat davom etadi. Mavjud imkoniyatlardan to`liq foydalanish uchun esa, turizm sektoriga ko`plab malakali kadrlar tayyorlash, sohani yetuk xodimlar bilan muntazam ta`minlab borish talab etiladi.

Viloyatda ichki turizmni rivojlantirishga ham katta ahamiyat berilmoqda, chunki ko`pchilik odamlarda yurtimiz tarixini aks ettiruvchi tarixiy obidalar, shuningdek respublikamiz mustaqillikka erishgandan so`ng barpo etilgan inshootlarni ko`rish, ulardan zavqlanish imkoniyati bo`lmagan. SHuni hisobga olib, jonajon respublikamizning Toshkent, Samarqand, Xiva, SHahrisabz va Buxoro shaharlarini o`z ichiga olgan sayyohlik yo`nalishlari tayyorlandi. Buxoro viloyatida joylashgan 7 pir qadamjolariga respublikamiz va viloyatimiz aholisini ziyoratga olib kelish bo`yicha alohida yo`nalishlar ishlab chiqildi³.

Ulug` mutafakkirlar yetishib chiqqan qadim Buxoroni ko`rish sharafiga muayassar bo`lganimdan baxtiyorman, – deydi braziliyalik Nazaret Serpa. – Shaharning ozodaligi meni juda hayratga soldi. “Asrlar sadosi” festivaliga taqdim etilgan milliy usta va hunarmandlar tomonidan yaratilgan amaliy san`at namunalarining yuqori sifati, betakror va noyoblighi tahsinga loyiq. O`zbekistondagi barcha ishlar, avvalo, inson manfaatlarini ta`minlashga xizmat qilayotganining guvohi bo`ldim.

Barchaga ma`lumki, Buxoro O`zbekistonning turistik markazlaridan biri bo`lib hisoblanadi. “O`zbekturizm” MK ning ma`lumotlariga ko`ra 2012 – yilda Buxoroga 100 000 dan ortiq xorijiy turistlar tashrif buyurgan. Manbalarda qayd etilishicha, Buxoroga (nafaqat xorijiy turristlar) 1 mln.dan ortiq sayyohatchilar tashrif buyurgan. Umumiy sayyohatchilar soni 2007 –yilda 903 000, 2008 – yilda 1 069 000, 2009 – yilda 1 215 000, 2010 – yilda 975 000 kishini tashkil etgan. Yuqorida ko`rsatilgan, sayyohlarning umumiy sonidan yarmi – turistlar hisoblanadi, qolganlari ish va boshqa

²O`zbekturizm MK Buxoro bo`linmasi boshlig`i SH.Mahmudovning O`zbekiston iqtisodiy axborotnomasi jurnaliga taqdim etgan ma`lumoti. 2014-yil yanvar.

³O`zbekturizm MK Buxoro bo`linmasi boshlig`i. SH.Mahmudovning O`zbekiston iqtisodiy axborotnomasi jurnaliga taqdim etgan ma`lumoti.2014-yil yanvar.

maqsadlar yuzasidan kelib turistik infrastruktura va xizmatlardan foydalangan. Buxoroga tashrif buyuradigan turistlar asosan Buxoroning qadimiy obidalari va muzeylarini, shahar atrofidagi yodgorliklarni tomosha qilish uchun keladi. Buxoro o'zining joylashuviga ko'ra, "Buyuk Ipak Yo'lining" asosiy qismida joylashgan bo'lib, O'zbekistonga tashrif buyurgan har bir turist dasturida asosiy o'rin egallaydi va xorijiy turistlar bu shaharda o'rtacha 2 – kunlarini o'tkazadilar

So'nggi yillarda Buxoro viloyatida xalqaro va mahalliy turizm oqimining barqaror ravishda oshib borayotganligi kuzatilmoqda. 2013-2014 yillar uchun statistik ma'lumotlarga murojaat qiladigan bo'lsak, sohada faoliyat yuritayotgan tashkilotlar soni ko'pligi nutqai nazaridan etakchilikni Tunash uchun boshpanalar egallaydi. Tunash uchun boshpanalarning hissasi sohada faoliyat yuritayotgan korxonalarining 79 %ini tashkil etadi.

*Buxoro viloyatida turizm, mehmondorchilik va sog'lomlashtirish tashkilotlarining soni*⁴

	2011	2012	2013
Turizm va turoperatorlik tashkilotlari soni	13	17	14
Tunash uchun boshpanalar soni	59	74	70
Sanatoriy-kurort tashkilotlarining soni	6	5	3
Dam olishni tashkil etuvchi korxonalar soni	2	2	2

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ablat Xo'jayev. Buyuk ipak yo'li: munosabatlar va taqdirlar //I-T.: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashryoti, 2007. –209 bet.
2. Ahmedov E. O'zbekiston shaharlari mustaqillik yillarida.-Toshkent, 2002.
3. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Экономика туризма. М.: Финансы и статистика, 2000. –С.3.
4. Muhammadiyev N. Dunyoga ochilgan yo'llar // Xalq so'zi. 1999.-28-may.
5. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. Davlat ilmiy nashryoti. 2-jild. 2002. -B.320-321.
6. Hasanov A.O. Buyuk ipak yo'li me'morchiligi.(Monografiya).-T.: "Fan va texnologiya", 2016, 156 bet.
7. Qodirov B.A. Davr talablariga mos avtoturizm me'morchiligi. // Sog'lom avlod uchun // 1999, 2-son.
8. Gulyamov, A. A. (2024). [Jamiyatimizning ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-madaniy sohalarida oilaning roli](#). *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 36(2), 149-153.

⁴Buxoro viloyat statistika boshqarmasi ma'lumotlari asosida tuzildi.